

könyvespolc

Magyar Nagylexikon

● Budapest (MTI)

A Csenáb (Chenab), az Indus vízrendszeréhez tartozó folyó leírását taglalja elsőként a mintegy nyolcezer címszót tartalmazó Magyar Nagylexikon 6. kötete, amely már teljes egészében a Magyar Nagylexikon Kiadó Rt. gondozásában jelent meg.

Évente – májusban, illetőleg novemberben – két kötet megjelentetését tervezik. Az ütemet tartva a Magyar Nagylexikon 18., illetve 19., vagyis a kiegészítő kötetet 2004-ben vehetik kézbe az olvasók. Az egyetemes ismerettár főbb adatait megemlíti szolt arról: a mintegy 960 oldalas – két és fél kilogramm súlyú – kötetben ezernél is több színes kép, illusztráció, valamint térkép kapott helyet. A Nagylexikon ezúttal is kétféle – nor-

mál, valamint díszes – kiadásban látott napvilágot. Az olcsóbb változat könyvesbolti ára 5800 forint, az előfizetők pedig 4600 forintért vásárolhatják meg. A kiadó a most bekapcsolódó újabb érdeklődők számára visszamenőlegesen kínál úgynevezett lexikoncsomag kedvezményt.

A Magyar Nagylexikon közzétételének gondolata az 1950-es években vetődött fel. Az első kötet végül évtizedekkel később, 1993-ban látott napvilágot, a negyedik pedig 1995-ben. Az Akadémiai Kiadó és Nyomda Kft. privatizálása után a Capital Pénzügyi Tanácsadó Rt. 1996-ban vásárolta meg a jogokat, és létrehozta a Magyar Nagylexikon Rt.-t. Az 5. kötet a Magyar Tudományos Akadémia, a Soros Alapítvány és a művelődési minisztérium anyagi támogatásával jelenhetett meg tavaly.

● Pokorni a koalícióról

„Tiszta” oktatásügy

Az oktatásügyet a Fidesznek kell irányítania az új kormányban, a polgári jövő programjában megfogalmazott alapelvek alapján – jelentette ki Pokorni Zoltán, a Fidesz-Magyar Polgári Párt elnökségi tagja, a leendő kormány oktatási miniszterjelöltje a párt hétvégi kongresszusán.

Az FKGP-vel kötendő koalíciós megállapodás volt a fő témája a Fidesz-Magyar Polgári Párt hétvégi, tizedik kongresszusának. Pokorni Zoltán, a leendő kormány miniszterjelöltje arról beszélt, milyen alapelveket kell „tisztázni” minisztériumok felállítására mellett is elfogadniuk a kisgazdáknak az oktatásügy terén ahhoz, hogy együttes tudjanak kormányozni. Mint mondta, ragaszkodni ahhoz, hogy az oktatásügyet a Fidesz és szövetségesei, a Magyar Demokrata Fórum és a kereszténydemokraták irányítsák, hiszen az oktatást és a kutatást stratégiai ágazatnak tekintik. Ennek oka egyrészt az, hogy a Fidesz tíz évvel ezelőtti generációs, jórészt fiatalokból álló pártként jött létre.

Másrészt, mert az oktatás- és tudománypolitikát a gazdasági stratégia részeként kezelik. Tény, hogy a gazdasági növekedés alapfeltétele a kvalifikált munkaerő, melynek segítségével fejlett technológiákat lehet alkalmazni. Szerencsés, ha egy ország nem az olcsó, hanem a jól képzett munkaerő miatt vonzó a külföldi befektetők számára – jelentette ki a Fidesz alelnöke. – Az oktatásügy fontosságának társadalompolitikai oka is van, hiszen most dől el, hogy európai, vagy latin-amerikai típusú társadalomszerkezet alakul ki Magyarországon.

Az európai társadalmak gerincét az erős középosztály adja, míg a latin-amerikai államokban a középosztály gyenge, így egy szűk

elit birtokolja a hatalmat a népes szegénységgel szemben. A Fidesz neve mögé nem véletlenül került a „polgári” jelző, hiszen célja éppen az erős, a társadalmi elit önzését korlátozni képes középosztály megteremtése. Az Antall-kormányban még lehetősége volt arra, hogy közvetlen, vagyoni politikai eszközökkel segítse a középosztály kialakulását, a leendő kormány viszont már csak indirekt eszközöket alkalmazhat ennek érdekében – az oktatáspolitikát. E célok miatt ragaszkodik a Fidesz az oktatásügy irányításához. Ám nem elég a tárcákat elosztani, az eredményes kormányzáshoz arra is szükség van, hogy a különböző területek vezetői egyetértésnek egy egységes stratégiában. A Fidesznek az oktatásügy terén négy olyan alapelve van, amelyeket a koalíciós partnernek is el kell fogadnia. Az első, hogy a felsőoktatási tandíjat a jelenlegi formájában nem lehet fenntartani, meg kell viszont teremteni a minőségi felsőoktatás és az ahhoz történő hozzáférés lehetőségét. A második a pedagógusok bérhelyzetének rendezése, mert nem lehet korszerű oktatáspolitikát építeni olyan tanárokkal, akik napi megélhetési gondokkal küszködnek.

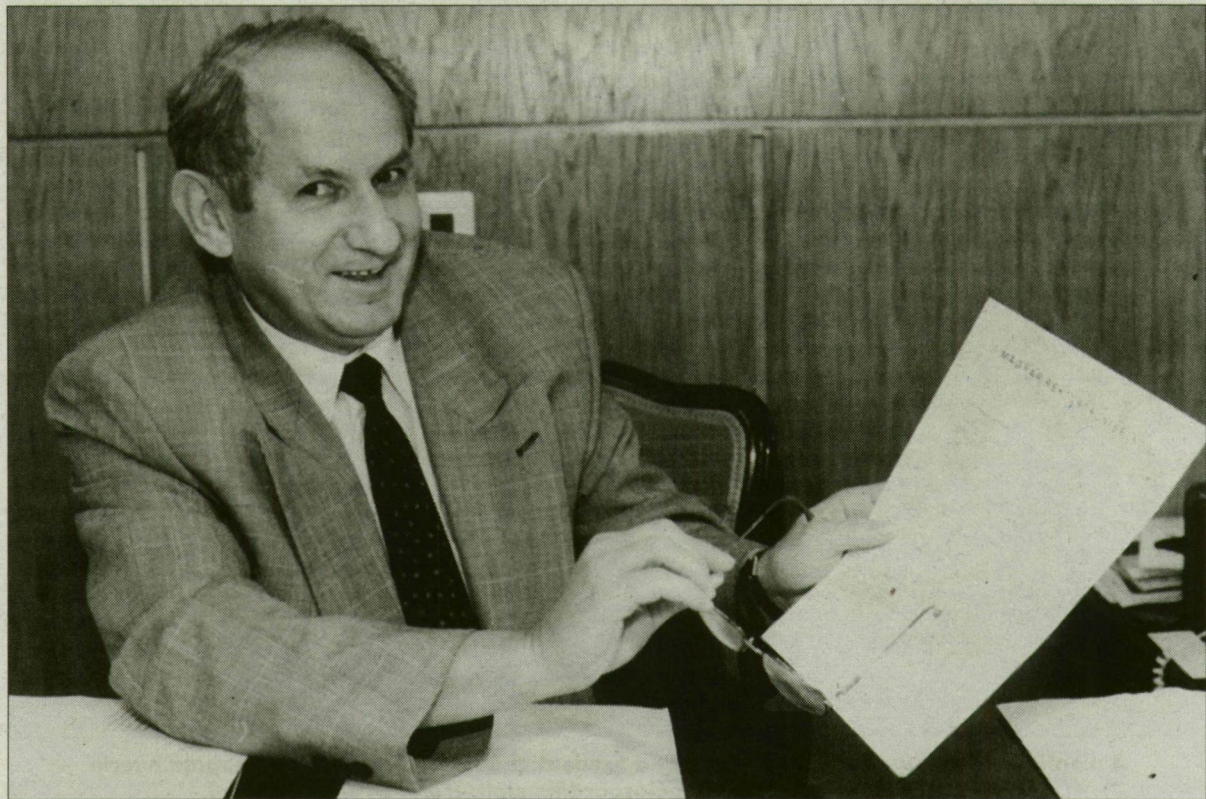
A harmadik az iskolapedagógia átalakítása: a teljesítmény-centrikus intézmények, a kizárólag ismeretátadásra törekvő képzés helyett meg kell teremteni az iskolákban a nevelés feltételeit.

A negyedik alapelv ennek érdekében a Nemzeti Alaptanterv módosítása, nem pánikot keltve, hanem higgadtan, a pedagógustársadalom bevonásával. Pokorni Zoltán úgy véli, ezek a célok a lehetséges koalíciós partner számára is elfogadhatók, bár az eszközök és a stílus tekintetében lehetnek viták. Ezeket kell tisztázni a koalíciós tárgyalásoknak – mondta a Fidesz elnökségi tagja.

K. G.

● Gurul a labda: Mészáros Rezső rektorhoz

A vezetés: cselekvés

Dr. Mészáros Rezső: Délkelet-Ázsiában együtt él a múlt és a jövő. (Fotó: Karnok Csaba)

Jó néhány héttel előtt hólabdasorozatunkban Szabó Imrével, a JATE kancellárjával beszélgettünk. Az egyetem gazdasági irányítója vezetőtársának, Mészáros Rezső rektornak gurította a labdát. A Természettudományi Kar volt dékánja, a Gazdaságföldrajzi Tanszék vezetője geográfusként, valamint a szegedi universitás egyik kulcsembereként többször megszólalt már lapunkban. Ezért most a földrajzról és a vezetésről kérdeztük.

– Gyermekkoromban nem volt tévé, volt viszont jó néhány útleírásunk. Ezeket olvastam, ezek ragadták el a fantáziámat idegen tájakra. Feltehetően innen a földrajz iránti vonzalom. Apám molnár volt, később a szalámi-gyár bérosztályán dolgozott, anyám orvosasszisztens. Makón éltünk egy kis házban a „hagymások” között, szevan, hogy a különböző területek vezetői egyetértésnek egy egységes stratégiában. A Fidesznek az oktatásügy terén négy olyan alapelve van, amelyeket a koalíciós partnernek is el kell fogadnia. Az első, hogy a felsőoktatási tandíjat a jelenlegi formájában nem lehet fenntartani, meg kell viszont teremteni a minőségi felsőoktatás és az ahhoz történő hozzáférés lehetőségét. A második a pedagógusok bérhelyzetének rendezése, mert nem lehet korszerű oktatáspolitikát építeni olyan tanárokkal, akik napi megélhetési gondokkal küszködnek.

● Mikor jelent meg az életben a verseny?

– Talán csak akkor, amikor 1974-ben, néhány év csanádpalotai tanárkodás után visszajöttem az egyetemre, a gazdaságföldrajzi tanszékre. Mindaddig nemigen kellett versenyezniem (bár Makón az NB II-es kézilabdacsapatban játszottam kapusként). Húsz évvel később rektor lettem, közben végigjártam a ranglétrát.

● Sikeresnek tartja ezt a húsz évet?

– Két szempontból mindenképpen. Az egyik, hogy az MTA Földtudományi Osztálya az idén akadémikusnak jelölt, vagyis elismerik szakmai teljesítményemet. Ez különösen azért örömdetes számomra, mert az elmúlt öt évben a rektori teendők mellett, vagyis „részmunkaidőben” kellett a kutatással foglalkoznom. A másik sikerem, hogy a hallgatók már kétszer az év oktatójának választottak. Ennek oka nyilván az az, hogy mindig igen alaposan felkészülök az óráimra. Ha nincs időm felkészülni, inkább találok valami kifogást és nem tartom meg az órát.

● Melyik a rektor úr szá-

Névjegy

Mészáros Rezső 1942-ben született Makón. Egyetemi tanulmányait Szegeden folytatta, 1965-ben szerzett földrajz-biológia szakos középiskolai tanár oklevelet. 1974-től a Gazdaságföldrajzi Tanszék vezetője. Egyetemi doktori címet 1967-ben, kandidátusi fokozatot 1980-ban szerzett, 1989-től a földrajztudomány doktora, 1990-től egyetemi tanár. 1991-94 között a Természettudományi Kar dékánja, 1994-től az egyetem rektora. Kutatási területe a gazdaság és társadalom regionális fejlődésének folyamatai, különös tekintettel a települések fejlődésére, kapcsolatrendszerre, mikroregionális térszerkezetére.

mára a világ legvonzóbb szeglete?

– Délkelet-Ázsia. Rendkívül izgalmas számomra, hogy egy négyzetkilométeren háromszáz ezer ember együtt tud élni. Szeretem azt a történelmi és kulturális öntudatot, ami ott mélyen benne van az emberekben. Hihetetlenül becsülik saját múltjukat és kultúrájukat. Érdekes az a kettősség, ami néhány ottani városra jellemző: nagyon nagyok a szociális és gazdasági távolságok igen kicsi földrajzi területen belül. Sanghaiban például már megvalósult a XXI. század, két kilométerrel odébb viszont még a középkorban élnek az emberek.

● Rektor úr számára mit jelent a vezetés, mint feladatot, pozíciót?

– Ahhoz, hogy az ember vezető legyen, nem elég a képesség, a véletlenek szerencsés összejárása is szükséges. Természetesen megfelelő szakmai és emberi kvalitásokkal kell rendelkeznie, hogy felmerüljön a neve vezetői posztra, de sokszor a véletlen vagy a szerencsén múlik, hogy „helyzetbe” kerül-e az illető. Szerencsés például, hogy az én korosztályom az értelmiségi létszámszop miatt minden szakmában kis létszámú. Gyakran hangoztatom, hogy a vezetés nem pozíció, hanem cselekvés. Az egyetemen a vezető feladata az, hogy az intézményben lévő értékeket, szakmákat megőrizze. A vezető újrávalását az jelzi, hogy erre alkalmasnak bizonyult.

● Milyen a jó vezető?

– Először azt kell leszögezni, hogy az önmagáért való vezető nagyon rossz. Aki nek a széke a fontos, nem a cselekvés, számomra nem hiteles vezető. Ahhoz, hogy egy intézmény irányítója megfelelően elláthassa feladatát, úgy

gondolom, végig kell járnia a beosztásbeli ranglétrát. Meg kell tanulnia kis csoportot vezetni, helyi döntéseket hozni, meghatározott felelősségi kört felvállalni. Ezután állhat nagyobb, bonyolultabb szervezet élére, hozhat átfogó, stratégiai döntéseket, vállalhatja egy intézmény irányításának felelősségét. Az egyetemen legalább tanszékvezetőnek kell lennie annak, aki a rektori posztra vállalkozik.

● Miben különbözik egy egyetem irányítása egy cég vezetésétől?

– Az alapvető különbség az, hogy a rektori megbízás legfeljebb két ciklusra, azaz nyolc évre szólhat. Ezért nagyon fontos, hogy az ember időben felismerje, mit és hogyan kell csinálnia. Éppen az időben korlátozott volta miatt nem lehet karriercélnak tekinteni e pozíció megszerzését. Átmeneti feladatként fogható fel, amelynek lejártá után az ember általában folytatja, amit korábban csinált: oktat és kutat a saját tanszéknél. Az is fontos különbség, hogy a rektor megbízása idejére sem hagyja abba az oktatói is kutatói munkát, nem adja fel tanszékvezetői feladatát. Az állandó szakmai jelenlét ugyanis ezen a területen létkérdés, a jövőjét adja fel, aki a tudományos munkát abbahagyja. Az egyetemen az intézmény fejlődését, jövőjét minden egyes ott dolgozó ember befolyásolni tudja. Az oktatók, kutatók egyéni teljesítménye, igen nagy önállósággal végzett munkája adja az egyetem rangját. Vagyis: az egyén szerepe jóval nagyobb, mint egy szigorú felépítéssel és számos szervezeti szinttel bíró vállalat esetében. Ez meghatározza a vezető feladatát is: mint mondtam, megőrizni az értékeket.

● Melyik volt rektorságának legnehezebb időszaka?

– A Bokros-csomag bevezetése. Úgy kellett az egyetemről elbocsátani embereket, hogy azt nem szakmai hozzá nem értésük, még csak nem is az intézmény érdekei diktálták, hanem a kormány megszorító intézkedései. Ez pénzügytechnikai szempontból sem volt könnyű, de nehezebb volt számomra a dolog emberi oldala. Végül sikerült keserű belenyugvással ugyan, de pánik és egymás ellen fordulás nélkül megoldani a létszámcsoökkentést. Rektorságom majd' öt éve alatt folyamatos gondot okoz a pénzhány. Igaz, hogy a felsőoktatás támogatása az elmúlt három-négy évben 30 százalékkal nőtt, de a finanszírozás szerkezete olyan, hogy az egyetemnek továbbra is gondot okoz a villanyszámla kifizetése. Ha az alapműködéshez szükséges pénz biztosítva lenne, el tudnám fogadni azt az elvet, hogy pályázzunk a kutatási támogatásokra, a bérki-egészítő ösztöndíjakra, és növeljük saját bevételeinket. De az nem vezet sehova, ha túl korán akarják piaci alapon működtetni az egyetemet, akkor amikor a piac még nem érett erre. Sem a gazdaság, sem a társadalom nem jutott még el oda, hogy az oktatás – vagy a kultúra – piacosítható legyen.

● Különösen vidéken ...

– Így van. Az egyetemek felvállalták azt a társadalmi igényt, hogy minél több hallgatót képezzenek, de az államtól nem kapták meg az ehhez szükséges beruházások fedezetét. A vidéki felsőoktatásban évek óta nincsenek beruházások, a Lágymányosi Egyetem viszont súlyos milliárdokat emészt fel – ugyanaból a büdzséből. Nem arról van szó, hogy ellenzem a lágymányosi építkezést, az viszont nem elfogadható, hogy a vidéki egyetemeknek semmi nem jut. A Budapest-vidék konfliktus örök, de az ellentét nem a vidéki és a fővárosi egyetemek, vagy intézményvezetők között van. Soha nem éreztem hátrányos megkülönböztetést amiatt, hogy szegedi oktató, kutató, tanszékvezető, dékán vagy rektor vagyok.

● Kinek gurtja a labdát?

– Telegdy Gyula akadémikusnak, akivel a SZAB vezetésében több évet töltöttem.

Keczer Gabriella

Gábor Dénes-emlékbizottság

● Budapest (MTI)

Megalakult Budapesten a Gábor Dénes-emlékbizottság – jelentette be a testület két társelnöke, Nyíri Lajos, az OMFB ügyvezető elnöke, valamint Náray-Szabó Gábor, az MTA főtitkár-helyettese az alakuló ülést követően. Gábor Dénes Nobel-díjas magyar tudós, a holográfia és az elektronmikroszkóp feltalálója születésének centenáriuma két év múlva, 2000-ben lesz. Az évforduló alkalmából tartott rendezvények előkészítését már most megkezdik. Az emlékbizottságban helyet kapott a két említett szervezeten kívül a Magyar Szabadalmi Hivatal, a Gábor Dénes Főiskola, a MTESZ, a Nemzetközi Gábor Dénes Díjbizottság. Több társadalmi szervezet is munkálkodik a centenárium megünneplésének sikerén. Az emlékbizottság célul tűzte ki, hogy megismertesse a szélesebb közvéleménnyel itthon és külföldön a magyar tudós munkásságát, hiszen Gábor Dénes nemcsak mérnök és tudós, hanem szociálisan gondolkodó ember is volt. A tervek szerint a tudós munkásságát hazai és nemzetközi konferenciákon, szimpóziümokon és kiállításokon szeretnék bemutatni, több kiadványt is megjelentetnek a centenáriumban.

Szabó György-díj orvosoknak

● Budapest (MTI)

A Hemingway Alapítvány az orvostudomány területén kimagasló érdemeket szerzett magyar állampolgárok részére megalapította a „Dr. Szabó György-díjat” – tájékoztatót az alapítvány közleményében. A neves orvosprofesszorról elnevezett díjat minden év novemberében, a magyar tudomány napja alkalmából adják át, az alapítvány kuratóriumának döntése alapján. A díjjal együtt egymillió forintot pénzjutalom illeti meg a kitüntetettet.

A Szabó György-díjra az egyetemek, az egészségügyi és tudományos intézmények és intézetek vezetői terjeszthetnek előjelöléseket. Ezeket a prof. Dr. Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke által vezetett kuratórium bírálja el. Az írásban benyújtandó – rövid szakmai javaslattal és a jelölt pályafutásának ismertetésével ellátott – betérjesztéseket szeptember 15-éig kell elküldeni a Hemingway Alapítvány „Dr. Szabó György-díj” kuratóriuma, 1072 Budapest, VII., Nagydiófa u. 8. címre.

Dr. Szabó György (1919-1998), a Semmelweis Orvostudományi Egyetem (SOTE) tanszékvezető egyetemi tanára a magyar és a nemzetközi orvostudomány kiemelkedő személyisége volt. Pályáját az Országos Traumatológiai Intézetben kezdte gyakorló orvosként, s ekkor indult tudományos munkássága is. Kutatásai többek között a vesekeringés élet- és kórtanára, a nyirokkeringésre, a poszttraumás állapotok kórtanára és kezelése, a máj keringésére terjedtek ki; kutatási eredményei világszerte a szakmai tananyag részévé váltak – mondta el Gács Pál, a kuratórium titkára.